

У той же час, критерії ризику (їх зміст і наповненість) повинні періодично переглядатися і доповнюватися внаслідок розширення знань і досвіду посадових осіб — виконавців перевірок СПФМ, а також збільшення інформованості інших джерел. Такі дії необхідні для правильного встановлення ступеня ризику з урахуванням змін в економіці країни та діяльності СПФМ.

Після вивчення критеріїв ризику повинен здійснюватися аналіз виявлених ризиків з метою розуміння їх характеру, джерел виникнення, вірогідності і наслідків для визначення значення і важливості кожного критерію ризику. При цьому доцільно аналізувати кожний критерій у розрізі сфер діяльності (видів послуг, які надаються) СПФМ. Загальні критерії варто проаналізувати з огляду на динаміку діяльності СПФМ, при цьому слід прослідкувати залежності розвитку діяльності суб'єктів від політичної ситуації у країні, економічного розвитку національної економіки, змін у соціальній і правовій сфері. Аналіз критеріїв ризику повинен дати визначення масштабу та важливості кожного конкретного критерію ризику відносно інших критеріїв.

Оцінка ризиків має свої труднощі, оскільки критерії ризику важко піддаються визначенню та вимірюванню у кількісному вираженні. Тому, як правило, застосовується метод експертних оцінок, який передбачає аналіз рівнів важливості окремих критеріїв ризику з точки зору їх наслідків та впливу, а також вірогідності їх здійснення (реалізації), що дає приблизну оцінку рівня ризику. Результатом оцінки ризиків є розподіл СПФМ на групи з відповідним ступенем ризику: високим, середнім або низьким.

УДК 657.6

Юлія Бондар,
аспірант відділу методології обліку і аудиту,
ННЦ «Інститут аграрної економіки» НААН України

РОЗВИТОК КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДОКУМЕНТУВАННІ АУДИТОРСЬКИХ ПРОЦЕДУР

Тотальна комп'ютеризація усіх сфер діяльності суспільства, у тому числі господарської діяльності підприємств і організацій, зумовила відповідний процес адаптації до процесів, які відбуваються у комп'ютерному просторі, і аудиторської практики. При

цьому чим складнішими та автоматизованішими стають виробничі та господарські процеси і відповідні їм методики обліку, тим більше і більше мають удосконалюватися у цьому напрямку і методичні прийоми аудиторської діяльності.

У світовому вимірі інформаційно-комп'ютерні технології у бухгалтерському обліку почали застосовуватися ще у 50-х роках минулого століття, коли були створені перші електронні машини для бухгалтерських розрахунків. Запровадження комп'ютерної техніки і технологій автоматизації обробки даних у бухгалтерському обліку потягнуло за собою аналогічні процеси і в контрольних функціях, а це у свою чергу вплинуло на дієвість аудиту, особливо в частині його внутрішньої складової. Так, з'явилися можливості для автоматичного розрахунку всіх необхідних базових показників для проведення незалежної оцінки діяльності фірм та ефективності їх обліку.

Автоматизовані системи бухгалтерського обліку дозволяють здійснювати аудиторські перевірки з використанням масивів електронних даних, які надаються клієнтами аудиторам. При цьому самі аудитори мають володіти відповідним програмним комп'ютерним забезпеченням з бухгалтерського обліку та навичками отримання інформації з цих програм у необхідних їм розрізах, а також повинні вміти застосовувати універсальні та спеціалізовані програмні засоби для обробки такої інформації в цілях формування аудиторських доказів і надання висновків за результатами перевірок. Процедури, за допомогою яких відбувається отримання вихідної комп'ютерної інформації про діяльність клієнтів аудиторських фірм і її фіксація у робочих документах аудиторів (у тому числі електронних), сучасна аудиторська наука називає Computer-Assisted Audit Techniques або Computer-Assisted Audit Tools CAATs, що означає «методики аудиту з використанням комп'ютерів». У глосарії ж до Міжнародних стандартів аудиту ця практика дефініюється так: застосування процедур аудиту з використанням комп'ютера як знаряддя аудиту.

Як уже зазначалося, програми, які використовують аудитори у своїй роботі, поділяються на три основні групи: прикладні програми загального призначення; прикладні програми проблемно-орієнтованого призначення; спеціальні інформаційні системи контролю. Перша група представляє собою текстові та графічні редактори, бази даних, правові бази даних, довідники тощо. Друга група включає спеціалізовані статистичні пакети, бухгалтерські програми, програми електронного документообігу тощо. До третьої групи входять програми, які безпосередньо призначені для

проведення аудиторських процедур. Такими програмами є продукти «Асистент аудитора», «Помічник аудитора», «Експрес-Аудит», «AuditXP», «AuditNET» та інші. Однак найуніверсальнішим та практично незамінним інструментом для проведення аудиторських перевірок є програма Microsoft Excel. У цій програмі можна формувати як робочі документи, у яких здійснюється внесення даних вручну, так і таблиць з закладеними у них формулами розрахунку відповідних показників, що значно спрощує роботу аудиторів по підготовці аудиторських висновків на основі опрацьованої інформації. Тому у кожній аудиторській фірмі, яка поважає себе та своїх клієнтів, має бути приділено достатню увагу вивченню цього універсального, але при цьому надпотужного інструменту автоматизації аудиторських процесів. Цей аргумент посилюється і тим, що переважна більшість бухгалтерських програм дозволяють вивантажувати інформацію про господарську діяльність фірм, зафіксовану на рахунках бухгалтерського обліку в автоматичному режимі, саме у форматі, прийнятному для читання за допомогою цієї програми.

Недоліками усіх згаданих програм (крім програми з офісного пакету Microsoft) є те, що вони орієнтовані здебільшого на виконання функцій планування, проведення та оцінки результатів вибіркового аудиту. Порівняння базових функцій цього програмного забезпечення із вимогами до формування аудиторської робочої документації, а також з реаліями роботи аудиторських фірм, які передбачають проведення набагато ширшого спектру процедур з відповідним їх документуванням (особливо у фірмах, які працюють у середовищі з галузевою специфікою, наприклад, перевіряючи сільськогосподарські підприємства), свідчить про те, що набір інструментів цих програм і досі дуже обмежений порівняно з необхідним. У зв'язку з усім вищенаведеним пріоритетом розвитку методичного забезпечення документування аудиторських процедур на найближчу перспективу є розробка таких аудиторських програмних пакетів, які дозволяли би консолідувати результати усіх аудиторських активностей в електронному вигляді. І найкращою перспективою розвитку аудиторського програмного забезпечення, яке би дозволяло формувати всі необхідні аудиторські докази, є синхронізація існуючих програм із документами, які можна створювати у програмі Microsoft Excel. Причому у таких програмах слід передбачити модулі, які дозволяли би вбудовувати у ці продукти робочі документи, розроблені чи адаптовані кожним конкретним аудитором.